

① "ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות. ומה היא קדושתה שמביאין ממנה העומר ושתי הלחם והביכורים מה שאין מביאין כן מכל הארצות. ארץ כנען מקודשת מעבר הירדן שארץ כנען כשרה לבית השכינה ואין עבר הירדן כשר לבית השכינה"

והספרי (על ספר במדבר פרק כז, יב) .

② "ויאמר ה' אל משה עלה אל הר העברים הזה הר נבו" - זו נחלת בני ראובן ובני גד. בשעה שנכנס משה לנחלת בני ראובן ובני גד שמח ואמר דומה אני שהותר לי נדרי. התחיל שופך תחנונים לפני המקום. משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שגזר על בנו שלא יכנס לפתח פלטרין שלו נכנס לשער והוא אחרי לחצר והוא אחרי לטרקלין והוא אחרי כיון שבא ליכנס לקיטון אמר לו בני מיכן ואילך אתה אסור. כך, בשעה שנכנס משה לנחלת בני גד ובני ראובן שמח ואמר דומה אני שהתיר לי נדרי, התחיל שופך תחנונים לפני המקום."

③ (דברים א, פסוקים א, ד, ה) .

"אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולבן וחצרות ודי זהב... אחרי הכותו את סיחון מלך האמורי אשר יושב בחשבון, ואת עוג מלך הבשן אשר יושב בעשתרות בארבעי. בעבר הירדן, בארץ מואב, הואיל משה באר את התורה הזאת לאמור..."

④ "אחרי הכתו את סיחון, משל למלך שיצא הוא וחילותיו למדבר. אמרו לו חיילותיו: תן לנו גלוסקאות חמות. אמר להם: אני נתן. שוב אמרו לו חיילותיו: תן לנו גלוסקאות חמות. אמר להם הפרכוס שלו בשביל שהמלך כשר מאין לו רחיים מאין לו תנורים במדבר. כך אמר משה: אם מוכיח אני את ישראל תחילה עכשיו יאמרו עלי בשביל שאין בו כח להכניסנו לארץ ולהפיל סיחון ועוג לפנינו הוא מוכיחנו. הוא לא עשה כן, אלא לאחר שהכניסם לארץ והפיל סיחון ועוג לפניהם אחר כך הוכיחם לכך נאמר: אחרי הכותו את סיחון מלך האמורי."

עבר הירדן בגמרא (לזקן של העם מואב, אמר רבינו):

א. הבאת ביכורים מעבר הירדן

המשנה במסכת ביכורים (א, י)

⑥ "ואלו מביאין וקורין מן העצרת ועד החג משבעת המינים מפירות שבהרים מתמרות שבעמקים ומזית שמן מעבר הירדן. רבי יוסי הגלילי אומר אין מביאין ביכורים מעבר הירדן שאינה ארץ זבת חלב ודבש."

בירושלמי על ביכורים מובאת ברייתא נוספת, המסבירה את דברי רבי יוסי הגלילי באופן אחר:

⑦ "רבי יוסי בשם רבי שמעון בן לקיש, רבי יונה, רבי זעירה בשם רבי חנינה: ששה עשר מיל חיזור חיזור לציפורין הן הן ארץ זבת חלב ודבש אמר רבי יונה מאן דמקדר אילין שגרונייה דבישן מינהון. מאן דמקדר הדא בקעת גינוסר מינהון. מתיבין לרבי יונה והא כתיב ואמר אעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ טובה ורחבה ארץ זבת חלב ודבש. אמר לון אשר בה זבת חלב ודבש. תני אשר נתת לי לא שנטלתי לי מעצמי מה ביניהון אמר רבי אבין חצי שבט מנשה ביניהון. מאן דאמר אשר נתת לי ולא שנטלתי מעצמי חצי שבט מנשה לא נטלו מעצמן. מאן דאמר ארץ זבת חלב ודבש אפילו כן אינה ארץ זבת חלב ודבש."

הרמב"ם בפרוש המשניות שם, מסביר את דעת תנא קמא שהלכה כמותו

⑨ "ועבר הירדן, אף על פי שאינה זבת חלב ודבש, ה' יתברך נתנה לנו ואיפשר לנו לומר אשר נתת לי. ואין הלכה כרבי יוסי הגלילי"

הרמב"ם בהלכות ביכורים (פרק שני)

א. "מצות עשה להביא ביכורים למקדש, ואינם נוהגין אלא בפני הבית ובארץ ישראל בלבד שנאמר ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלוקיך. ומביאין ביכורים של דבריהם מערי סיחון ועוג ומסוריא, שהקונה בסוריא קקונה בירושלים [אבל עמון ומואב ובלבן] אף על פי שהן חייבין בתרומה ובמעשרות מדבריהם אין מביאין מהן ביכורים ואם הביא ביכורים מחוץ לארץ אינן ביכורים."

ואילו, לדעת ה"משנה ראשונה" שם, עבר הירדן חייבת בביכורים מן התורה

⑫ "רבי יוסי הגלילי אומר אין מביאין וכו' - לעניין תרומות ומעשרות וכל המצוות התלויות בארץ, לכולי עלמא מעבר הירדן היא כארץ ישראל ממש, שהרי נתחלקה גם כן לשבטים ע"י משה מפי ה'. ולא פליג רבי יוסי אלא בביכורים, דכתיב בה זבת חלב ודבש, ומשמע, דלתנא קמא עבר הירדן חייבת בביכורים מדאורייתא."

ב. שמיטה, ביעור מעשרות ומצות יישוב הארץ

הגמרא בפסחים, דף נב: אומרת

1

"תנן התם: שלש ארצות לביעור: יהודה, ועבר הירדן, וגליל. ושלש ארצות בכל אחת ואחת. ולמה אמרו שלש ארצות לביעור - שיהיו אוכלין בכל אחת ואחת עד שיכלה האחרון שבה. מנא הני מילי? אמר רב חמא בר עוקבא אמר רבי יוסי בר חנינא: אמר קרא (ויקרא כה) ולבהמתך ולחיה אשר בארצך. כל זמן שחיה אוכלת מן השדה - האכל לבהמה שבבית. כלה לחיה אשר בשדה - כלה לבהמתך מן הבית. וגמירי דאין חיה שביהודה גדילה על פירות שבגליל, ואין חיה שבגליל גדילה על פירות שביהודה."

ורש"י מפרש;

2

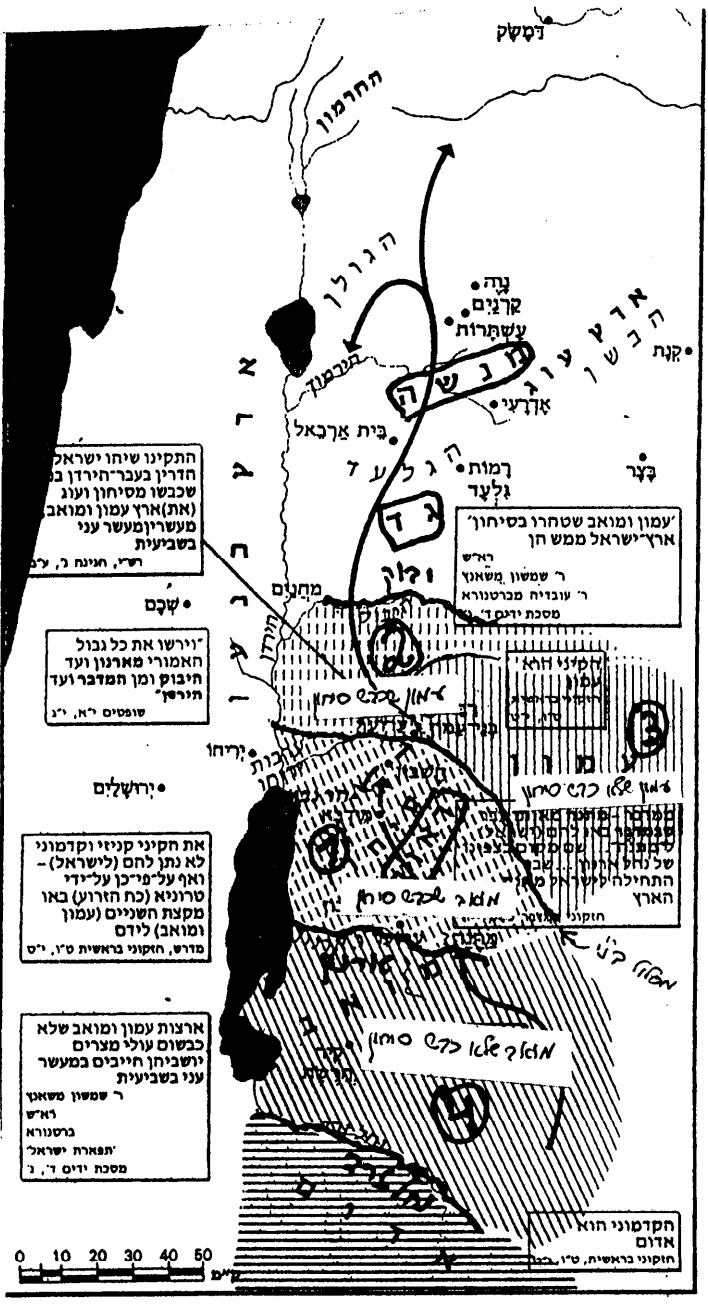
"שלש ארצות - בארץ ישראל חלוקות זו מזו לענין ביעור, שאין זו סומכת על זו משכלו בה. ואף על פי שלא כלו בחבירתה."

3

התוספות במסכת יבמות טז. ד"ה עמון, מקשים סתירה בין הגמרא בפסחים לגמרא ביבמות:

4

הגמרא במסכת יבמות, דף טז, עמוד א, אומרת

חגי הנביא... עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית... עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית - דאמר מר: הרבה כרכים כבשו עולי מצרים ולא כבשו עולי בבל, וקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא, והניחום כדי שיסמכו עליהן עניים בשביעית...

5

רש"י עמון ומואב - ישראלים הדרים בארץ עמון ומואב שכיבש משה מסיחון ונתקדשו בקדושת א"י ועכשיו בבית שני בטלה קדושתה וזורעין בשביעית ותקנו להן מעשר ראשון ומעשר עני בשביעית כדמפרש לקמן מפני פרנסת עניים שבא"י שאין להם מה לאכול בשביעית לפי שבטל לקט שכחה ופיאה והולכים שם ונטולים לקט שכחה ופיאה ומעשר עני.

6

תוספות מסכת יבמות דף טז עמוד א
 עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית - פ"י בקונטרס ישראלים הדרים בארץ עמון ומואב שכיבש משה מסיחון ונתקדשו בקדושת הארץ ועכשיו בבית שני בטלה קדושתה וקשה לר"ת דאמר בפ' מקום שנהגו (פסחים נב: ושם) ג' ארצות לביעור יהודה ועבר הירדן וגליל ועבר הירדן היא ארץ סיחון ועוג אלמא שקדושה עולי בבל

7

ואומר ר"ת דהתם בארץ סיחון ועוג שלא היתה של עמון ומואב אבל ארץ סיחון שכיבש מעמון ומואב לא קדשו עולי בבל כדמשמע הכא

8

ועוד אמר ר"ת דמצינו למימר דהכא בארץ עמון ומואב שלא כיבש סיחון מעולם שלא קדושהו אפילו עולי מצרים וכן משמע במס' ידים (פ"ד משנה ג) דמדמה לה מצרים ובבל וה"פ הכא דאמר מר הרבה כרכים קדשו עולי מצרים ועולי בבל לא קדשו והניחום כדי שיסמכו עליהם עניים אלמא חששו לתקנת עניים אע"ג דמא"י היו נמנעו מלקדש כל שכן בעמון ומואב שלא נתקדשו מעולם שראוי לתקן מעשר עני בשביעית ולא מעשר שני...

10

תלן צדרי דרעל תפ (דקינד)

פסוקים:
 ומואב וסיחון ארצות עמון ומואב
 וכוונס אדרי הודן וכנען
 ארץ סיחון ומואב וכוונס אדרי הודן וכנען
 ארץ סיחון ומואב וכוונס אדרי הודן וכנען

ויבאר:
 ארץ סיחון ומואב וכוונס אדרי הודן וכנען
 ארץ סיחון ומואב וכוונס אדרי הודן וכנען
 ארץ סיחון ומואב וכוונס אדרי הודן וכנען